



ЮЛИЯН ВУЧКОВ

## ПСИХОЛОГИЯ НА МАГНИТОФОННАТА МЛАДЕЖ

В началото на 1958 г. у нас нахлу с почти 10-годишно закъснение рок-ендролът. Същата година получи по-широк достъп и магнитофонът. Забележима част от нашата предимно учаща се младеж побърза да се възползува от неговите услуги и алчно почна да записва всички рокови мелодии. Така зачестиха организираните в ограничен кръг танцови сбирки, сега известни под името „купони“. Под дръзките звуци

на магнитофона и в добре обзаведени апартаменти момчета и момичета с привлекателна външност упорито започнаха да подхранват високото си самочувствие. Така растеше числото на млади хора, жадни за лек живот, изпълнен само с удоволствия. Сега вече те са достатъчно много, за да ги забележат всички. Вие ще ги срещнете в новооткритите модерни сладкарници и ресторанти, из шумните площади и въ-

общо навсякъде, където те могат да демонстрират предметствата на своя „модерен“ живот. Безцеремонни, небрежно елегантни и облечени според последната дума на модата, те дъвчат дъвка, въртят синджирчета или кокетират със златните си кръстчета. Те са ефектни. Те са даже много ефектни. Линията и цветът на облеклото, прическата и маниерът излъчват момчешко предизвикателство. Всяко надеждно вглеждане в тези лица е напразно. Не ще откриете нито одухотвореност, нито изразителност. Плували в самодоволство, изопнало до спукване хубавите им черти, тези лица ви гледат с разсеяни очи и с една усмивка, която казва: „Пет пари не давам за нищо“. Те приличат на суетни актьори на любовни роли. Не обичат да правят движения, които няма да бъдат забелязани. Затова непрекъснато се контролират. Трябва да знаят как изглеждат и как ги възприемат във всеки момент. Овладени и сръчни, техните движения идват да украсят и подчертаят предметствата на външността им. И най-невинният техен жест е сексуално загатване и израз на доволство от шедростта на природата. Ефектният вършен облик на тези хора се съчетава с бедна духовна същност. Техните души и умове приличат на поле, опустошено, преди да е родило първите си плодове. Те нямат амбиции, идеали, стремежи. Имат само една жизнена цел: приятно прекарване на времето. Презират всички духовни ценности. Издигат в култ удобството и автоматичното пристрастяване към леките удоволствия. Те са напълно безразлични към целия политически, стопански и културен живот на страната. Отечават се от серпозни начинания. Ходят на училище или на събрания, защото нямат воля напълно да се освободят от механично възприетите обществени норми. Не обичат да опознават живота, да откриват в него нови страни. Приемат или не приемат нещата изведнъж, без да мислят, чонашки доверени на своите стандартни представи за приятното или неприятното. В техния речник понятията „добро“, „лошо“, „съдържателно“, „безсмислено“ не съществуват. Всичко е сведено до понятията „приятно“ или „неприятно“. И понякога в категорията на неприятното рискува да попадне някой техен съ-

вършен събрат просто защото в първия момент не са харесали негово движение, поглед, усмивка или дори отделна гънка на костюма му. Те не знаят какво значи вяра в човека и живота. Вярата е неспокойно очакване на утрешното, а те нямат време да чакат. Очакването изисква умствено усилие. То тежи и не е сигурно. А те винаги искат да залагат на сигурна карта. Те не обичат житейските трудности и снизходително се присмиват на всички, които имат амбицията да ги преодолеят. Цялото тяхно поведение е свособразна капитулация пред тези трудности. Приятно е само леснодостъпното и себеподобното. Те никога не се интересуват от причините, породили едно явление. Преходите в живота, растежът и развитието на нещата никога не възнуват техните умове. За тях е важен крайният резултат, изходът от едно критично положение. Те се стремят към онези остри усещания, които, освободени от тежестта на човешката мъдрост, ще ги разисобразят, без да ги развълнуват. Чувствителни са само към явления, чиято принижена вътрешна същност е облечена в драстична форма. Без да бъдат умни, те не са глупави. Трудно може да бъдат излъгани и лесно умеят да се измъкват от едни неблагоприятно стекли се обстоятелства. Те имат и чувство за хумор. Макар и доста елементарен, понякога този хумор може да постави в смешно положение дори опитни хора. Най-умните между тях имат повърхността, но пъргава, дори комбинативна мисъл. Затова те бързо усвояват видимостта на нещата и почти никога не се докопват до същността им. Макар че не са самокритични, те имат силно развито критично чувство, бързо се ориентират в непозната обстановка и лесно могат да открият отделни несъответствия в нашия живот. Те презират умните и обожават хитрите хора. Първите ги дразнят със законната си вътрешна умереност, вторите ги възхищават с умнението да се наредят в живота леко и сякаш между другото. Те имат несвойствена за годините си пищична философия. Светът е прост и ясен като бял ден. Най-простото явление е човекът. Има хора за лек и хора за тежък живот. Работят „негрите“. Следват висшите учебни заведения най-амбициозните карьеристи с малки възможности.

сти. С изкуство се занимават нервните души. Бързат да се оженят недостойните представители на съответния пол. Според тях любовта е музейна категория. Днес тя съществува под формата на внушение. Внушават си я сантименталните души с болно въображение. Любовта преци на нормалното храносмилане. Тя избягва нервите и понижава самочувствието, като ражда излишни и безумно смешни тревоги. Тя е старомодно явление, влизашо във фатално противоречие с хладнокръвната нервна система на нормалния съвременен човек. Човекът на бъдещето няма чувства. Той има само студени страсти, които идват и си отиват, без да оставят дири в душата му.

Попитайте тези младежи какво обичат. Ако са искрени, ще отговорят, че освен себе си не обичат никого и нищо. Стремят се само към три неща: джаза, парите и всевъзможните игри с момичета (момчета). Така еснафът би казал, че обича дебела сянка, луканка и „скромни“ спестявания. Те вършат доста други неща по задължение и с хладнокръвие, което говори, че биха могли да не ги вършат. На тях не може да се разчита. Те живеят по инерция, издигнали в култ хрумването и евтината импровизация. Днес подригват онова, което вчера са обожавали. За тях няма нищо вечно и трайно. Вечни са само удоволствието, умението да си подредим живота и чигрият принцип никога и за нищо на света „да не се минавам“. Те живеят със самочувствието на единствени представители на здравото жизнено начало. Зато ва смятат, че обществото е задължено да ги търпи. Горди са, че никога не си правят илюзии и че знаят колко пари струват всички хора, които нямат честа и данните да влязат в тяхната категория. Всичко, което не влиза в обсега на техния живот, е лишено и от значителна стойност, и от здрав смисъл. Те еднакво ненавиждат и еснафите, и многостранните личности с големи цели. Първите ги изпълват с презрение, вторите — със скептицизъм. Едините са нещастни душици, другите — смешни оптимисти или демагози. Те виждат зад всяко благородно намерение поза, материална изгода или хитър карьеристичен ход. Не вярват в доброто начало на живота и са уверени, че добротата е глупава мекушавост,

присъща на слаби и потиснати хора, неуспели в живота. Подтквани от своя разяждащ скептицизъм, те могат да придадат пароднен, дори уродлив вид на най-благородните човешки прояви. Те наричат дебелаци всички непосредствени и чистосърдечни хора, които нямат манията да се изтъкват за сметка на други. Ще въ убият, ако ги повикате с нашенско обръщение или ако се усъмните в чистотата на градския им произход. Ако сте скромни, не се показвайте пред очите им. Според тях скромността е оправдано чувство за малочестност. Тя е присъща на безлични хора, които добре познават ниската си цена. Тези преждевременни остарели младежи няма, благородни задръжки. Те не познават чувството за дълг към другите. Твърде много са заети със себе си, за да посветят чувства и мисли на други. Без усилие и с нескривано удоволствие могат да унижат най-близките си — родители, приятели, братя и сестри. Те нямат истински приятели. В техния взаимоотношения на преден план изпъкват взаимният интерес и покровителствената фамилиарност. Не са почитени един към друг и винаги взаимно се злопоставят. Радват се, когато най-доверените им „приятели“ губят пари, момичета и други придобивки. Нали животът е колело? Чуждите загуби може да станат техния печалби. Това зависи само от тяхната съобразителност и експедиентност. Ако някой техен „приятел“ пожелае да бъде напълно забравен, трябва да симулира тежко заболяване. За тях семейството е безплатен гараж. Прибират се за спане, за дождане и за преобличане. Ако имаха голяма и безвъзмездно получавана заплата, положително щяха да забравят къде са се родили. Те са чувствени и безкрайно нечувствителни хора със студени души. Нищо не може да ги изненада. Посрещат големите възнения на хората с лица на развеселени сфинксове. Не познават вкуса на човешките колебания и съмнения. У тях наличните чувства са анемични и съзнателно потискани. Цялото им същество е изпълнено със самодоволство. Наричат предимства дори най-големите си недостатъци. Според тях шизимът е искреност, тъпото безразличие — уравновесеност и проява на мъжественост, нахалството — практичност,



елементарното мислене—израз на трезво отношение към живота. Впрочем тяхното самодоволство е съобразителна проява. То е инстинкт за самосъхранение. Те никога не са били наивни. Добре познават психологията на своите партньори и знаят, че ако не настъпват, ще ги настъпят, ако не подиграват, ще ги подиграят, ако не важничат, ще престанат да правят „добро“ впечатление и ще ги тормозят, докато окончателно се освободят от присъствието им. Самодоволството е единствената тяхна проява на самокритичност. То е душата им. То е защитна броня срещу умните хора, които се стремят да им влияят. Тяй като нямат воля и сериозни амбиции, които да мобилизират цялото им същество, ако им отнемете самодоволството, те ще загубят всичко — стройните им тела ще се огънат, хубавите им лица ще се сбръчкат, категоричният им глас ще заглъхне. Ще изчезне тяхната поза на съвременни аристократи. Странно е, че момичетата са по-самодоволни от момчетата. Те старателно избягват умните и сериозните момчета. Тайно обожават и се свързват с хубави сурови мъже, които ги привличат само физически и не им оспорват правото да диктуват положението. Те са възприели много от мъжките навици на своите партньори. Дори са ги изпреварили. Вижте само колко нахални и похотливи са погледите им, колко отсечени и безцеремонни са движенията им, колко студени и груби са интонациите им. Трудно

можеш да допуснеш, че в тези сърца има място за топлина и нежност. Нямат сили дори лицемерно да ви съчувствуват. Вие имате чувството, че те целуват с чужди устни и прегръщат с ръце, взети на заем. Те смятат, че са достатъчно хубави и сексапилни, за да бъдат добри, умни и обществено полезни. Впрочем така мислят за себе си дори и техните партньори. У тях има съзнателно подхранвана страст да живеят като обиграни жени и мъже. Най-хитрите между тези момичета успяват да се свържат със заможни спортисти, поети, певци и други собственици на елегантни леки коли. И може да се каже, че те правят любов с колите, а не с техните притежатели. Безразличните младежи са тарикати и груби материалисти. Вие можете да имате и ум, и талант, и сериозни професионални успехи. Тези качества ще имат някакво значение само ако са спечелили състояние. Затова по-добре кажете имате ли луксозен апартамент, западна кола, чужда валута и безцеремонно отношение към света. И умеете ли да придадете маловажен вид и на най-сериозните неща. Само с такива предимства вие ще бъдете добре дошъл в техните среди. Разбира се, те никога няма открито да ви ласкаят, защото жестоко ще ви завиждат. Дори непрекъснато ще ви одумват. Сигурно ще чуete репликата: „Селяните имат три пъти повече от нас“. Те по начало никога не се радват на чуждите успехи. Смятат, че когато хвалят другия, се-

риозно подценяват себе си. Те обожават материалното изλιщество. Може да ги разстрои само материалният недостиг. Най-хитрите се занимават между другото с търговия на магнитофони, плочи, ролки и разни текстилни изделия, доставени „направо“ от западни страни. И те показват прилични търговски възможности. При други обществени условия някои биха станали добри спекуланти на дребно. Те вярват само на проверени неща. Ще се съгласят, че вашият западен магнитофон е по-лек от техния, след като го сложат на кантара. Според тях думите нямат стойност. Те не казват истината и затова са престанали да бъдат средство за въздействие. Думите само ги забавляват. Поради това те имат голям пиетет към лаконичния израз и особено към жаргона, който идва да опрости и направи по-ефективни разговорите; да им придаде една лекота, съответствуваща на съдържанието им.

Интересно е, че магнитофонната младеж има доста допирни точки със снобизма. Скептицизмът на снобите, високомерното им отношение към всичко, което не отговаря на техния деликатен вкус, грандоманството, избиващо в смешна ексцентричност, или игра на оригиналност — тези черти са присъщи, макар и в по-различен смисъл, и на нашите герои. И едните, и другите съзнателно унижават хората, за да изтъкнат себе си. Разбира се, безразличните момчета и момичета не могат да се похвалят с културните интереси на снобите. Интересно е, че някои снобски кръгове периодически каият магнитофонните младежи, за да се разнообразят и да си починат от мисли върху проклетите вечни проблеми. В тези срещи те са трогателно снизходителни към „нифангилините“ си гости. Посрещат ги буквално като забавни шутове.

„Модерните“ младежи презират повече от всичко и физическия труд, и тези, които го упражняват. Това най-добре ще разберете, ако отидете с тях на бригада. Там им дайте да си изберат една от десет работи. Със затворени очи ще пипнат най-лесната. На дългите бригади те изнемогат. Лесно ли е да се откъснеш от големия град за цели две седмици? Там те непрекъснато раздрънкват телефони, бият телеграми, пълни със сърцераздирателни вопли.

За първи път сфинксовете стават саниментални и душевно слаби. Креватите са твърди, нормите — непосилни, храната — за животни, и на това отгоре няма никакви удоволствия. И за съжаление има няколко случая, в които родители с добро обществено положение са прибрали злощастните си рожеби с леки коли преди края на бригадата. На една бригада I английска гимназия дошла с 450 ученика, за да се завърне с 300. Някои от безпричинно дезертиралите са били изключени — за да бъдат приети във II английска гимназия.

Презрителното отношение към труда намира израз и в тяхната учебна работа. Повечето са слаби или съвсем посредствени ученици. Някои успяват да се запишат във вечерни гимназии, без да работят. Уверени са, че там изискванията са малки. Нали са „служачи“? Други завършват гимназия с 2—3 години закъснение и след това по незнания пътища отиват да следват даже в чужбина. Все едно дали отиват на държавни или на частни разности. Важен е моралният ефект. Те нямат културни интереси. Трудно могат да ви кажат какви столични вестници излизат. Само понякога прехвърлят чужди журнали. Трябва да се следи последната дума на модата. Те не четат, защото смятат, че знаят всичко, което им трябва. А на тях им трябва много малко. Изкуството ги отегчава или дразни с желанието си „преднамерено“ да въздействува на човека. С тях гледах „Старецът и морето“. Странно е, че те се занимаваха предимно с рибата. Възприемаха стареца като нейно допълнение. Дълго спореха истинска ли е рибата и дали акулите щяха да избягат, ако тя имаше една другарка, закрепена за другата страна на лодката. Вместо да ги натъжи, горчивата самонарония на стареца ги развеселяваше.

Вие ще попитате с какво се занимават. На първо място с външния си вид. И макар че се обличат само по поръчка, вие не можете да се освободите от чувството, че техните компании са подвижна конфекция. Между тях готчи няма лица със свой вътрешен облик, с индивидуален маниер на поведение. Те непрекъснато, тайно и взаимно си подражават. Техният маниер е усвоен от инерцията на влаковото движение —

гретият вагон полита назад, защото го е бутнал вторият. Тъй като взаимно се заразяват и престарават в желанието си да се изтъкват, след първия момент те не правят впечатление на околните. Взрете се в лицата, отпечатани върху някои чужди журнали, афиши или стоки за лично потребление — помади, бръснарски ножчета или паста за зъби. В тях вие ще откриете типа на нашите герои и героини. Това са същества със спортни и сексуални физиономии, лишени от одухотвореност.

Магнитофонната младеж има свои педантично сформирани компании. Нови привърженици на техния начин на живот се приемат само с намесата на авторитетни поръчителни. Те не обичат да се разширяват, защото знаят, че колкото повече стават, толкова по-малко ще ги забелязват. Но тяхното умножаване става без съгласието им. Голяма част от заобикалящите ги по-евтини младежи се чувствуват задължени да им подражават, за да не изглеждат смешни. Остават незасегнати най-силните характери или младежи с вродена скромност и с работнически произход. Магнитофонното общество е строго разслоено. Отделните представители имат различно влияние в зависимост от природната интелигентност, семейното положение ръста на физическите предимства и нахалството. Всяка голяма компания има хайлайфни представители, редови членове и слуги. Първите са почетни членове, добре дошли във всички компании. Това са хора с имена. Те са нещо като теоретици на движението. Между слугите попадат най-добродушните или синове и дъщери на работници. Отчуждени от своята семейна среда, те са робски благодарни на „културните си“ покровители. Тук те стават мижигурки и своеобразни жертви. Те носят магнитофоните, предлагат „територията“ за „купоните“, водят „мадаки“ от класа, от квартала или от непознатата компания. Хайлайфът благоволява да ги удостои с присъствието си и „купонът“ става. Има четвърта група хитреци, които стоят на два стола, за да извлекат двойна полза. В това общество не можеш да се явиш със собствената си кожа. Ще те подиграят. Трябва да си избереш някаква роля. А ролите, които там харесват, са малко: — краен скеп-

тик, комедиант, студен и търсен любовник или забавен мошеник. Отделните компании непрекъснато се надлъгват и воюват за по-голяма популярност на избобетелни модерни кръгове. В навечерието на големи и предварително организирани „купони“ те дълго се подготвят. С необуздана страст изучават биографиите на джазови певци — богове на рока, на туиста, на медисъна или на понка като Елвис Пресли, Литъл Ричард, Венс Тейлър, Джони Холидей и др. Те знаят например, че един час „стилна“ игра на туист смъква 200 грама от тялото. Не липсва горещ интерес и към пикантните истории на кинозвезди, на световно известни спортисти. Някои от тях усилено кореспондират с нашумели културисти<sup>1</sup>, като Стив Рийвс, Роберт Дюрантон и др. В това отношение те ще ви омаломощат с незначителни подробности, макар че не могат да свържат две думи за живота и делото на Яворов или Вапцаров. Много често те черпят сведения за модерния живот на Запад от втора ръка. Наивно разчитат повече на чуто, отколкото на прочетеното. Затова познанията им са непълни, понякога смешно неверни. За да не се „излагат“ пред момичетата, момчетата предварително се събират и усвояват тънкостите на последните модерни танци. И може да се каже, че те разучават рока или туиста така, както математикът прониква в тайните на дескриптивната геометрия. Наблюдават най-добрите „туистаджи“ със скрита и изтощаваша завист. Винаги знаят кой и кога се очертава като най-съвършен демонстратор на последния модерен танц. За такъв герой вратите им са широко отворени, разбира се, само докато усвоят опита му. През лятото бяха пуснали слух, че на път за Турция Елвис Пресли ще мине транзит през България и ще отседне в хотел „Балкан“. Най-запалените наши герои дълго се тълпяха пред хотела и ревностно се мъчеха да разпознаят колата на своя бог. Едва на седмия ден разбраха, че някой им е „изиграл мръсен номер“. През ноември 1962 г. у нас пристигна и даде концерти в зала „Уни-

<sup>1</sup> Културизъм — вид индивидуален тренинг, свързан със специален режим на хранене и целящ да създаде „съвършено“ тяло със самоцелно развита мускулатура.

версиада“ групата „Черният Орфей“. На премиерата няколко младежи енергично подканват артистите да изпеят и изиграят един тунст. След първия тунст българската публика трудно може да разбере кои се провикват и танцуват — гостите или няколко ентузиастични нейни съграждани. Особено интересна е атмосферата на техните „купони“. Тук всеки влиза и излиза, без да чука, без да поздравява и най-важното, без да се интересува къде се е оказал. Тях ги интересува само свободната територия, по която ще могат да препускат, без да бъдат контролирани от „еснафски“ очи. Тук стават непрекъснати размени на клоки, на плочки, на „мадами“, на ролки, на пикантни фотографии. Тук никой не държи на никого. Всеки е интересен само доколкото може да забавлява другите според установените изисквания — неуморно да говори забавни глупости, без да уморява компанията. На един такъв „купон“ цял час разказваха как изглежда една изпотена кокошка. По-късно две момчета дълго спориха може ли милионер да арестува войник. Разбира се, и двамата предварително знаеха, че може, но нали трябва да се говори за нещо. И обикновено в това се ограничават най-сериозните им спорове. На „купоните“ пристигат и случайни хора. Не ги интересува, че домакиният изобщо не подозира съществуването им. По-добре някъде, отколкото в къщи. Те мразят самотата. Щом са сами, значи никой не ги търси. А и скучно ще им бъде. Когато са на „купон“, те не скучаят и въпреки това са винаги отегчени. И това има свое оправдание. Преждевременно уморени от живота, в същото време те са ненаситни и жадни за разнообразие. А живеят много еднообразно. Нима танците и клоките могат да нахранят дори най-бедната душа?! За да убият скуката, те често устройват изгорещи спектакли. Вдигат на „ура“ най-скромния член на компанията. Тогава не пестят силите си и завъртват с пълна сила колелото на остроумието си. В такъв случай може да ви пошадни само тяхната умора. Защото те ще спрат само когато се уморят. Тогава изведнъж ще забравят жергвата си. Понякога на „купоните“ си събират хора от целия град. Тогава те често изхвърлят покъщината на стълбището. Не

забравят дори и гардеробите. На един „купон“ видях голям радиошкаф, пренесен с лека кола от Подуяне в Лозенец. И този египетски труд за два часа танци. Когато танцуват, те искат да събудят усещането, което оставят у вас най-необузданите джазови мелодии. А тези мелодии наистина не могат да оставят равнодушно едно младо и жизнерадостно сърце. Те властно искат да ви подчинят на себе си, да ви накарат да заживеете в техния ритъм. Певецът пее, многократно повтаря и удължава най-ефектната музикална фраза. Харесва му. Затова ви я натрълва сърчно и с увлечение, запалило цялото му същество. А нашите герои танцуват съсредоточено, с изтошаващо усърдие — понякога красиво, в повечето случаи измъчено, дори грозно. А доста джазови мелодии са жизнени, ритмични, изпълнени с настроение. Това се отнася най-вече за блюзове. За съжаление нашите герои не чувствуват модерния джаз въпреки големите си претенции. Различните мелодии пораждават в тях един и същи груби чувства и асоциации. Бавният джаз никога не ги патъжава. Те не могат да слушат джазова музика. Свикали са само грубо да я илюстрират. За моето поколение (хората между 28 и 32 години) естрадната музика беше удоволствие, отмора, понякога даже средство за самовглъбяване. За тях тя е основно средство за себепознание. На „купоните“ без прекъсване може да се говори кой, кога, къде и с кого е бил. Тогава те хулят, после идва гръмквичкият и отново следват хулите. И всеки иска да покаже, че е по-наблюдателен и по-умен, отколкото е. Едва ли ще се съвземете, ако чуете случайно изтървана човешка дума или бегло изреждане на имена, дали принос в световната култура. Тогава вне буквално ще се просъзнате от чувство на неуместна благодарност.

Понякога те мълчат и зова мълчанието потиска с пустотата си. Мълчат, защото нямат какво да си кажат. В такъв момент ще ви убият, ако ги заговорите. Това означава да оспорите умствените им възможности. Когато мълчат, те лакомо пият само модерни напитки — джин, уиски, коняк, в краен случай сода и „флайтокс“ (кафе). Но, за да не бъдем голословни, нека въображаемо посетим един от тези просло-

вуги „купони“. Представете си широк и задимен апартамент с много нощни лампи. Отвсякъде се чуват гласове, които водят приблизително следния разговор: „Кой си играе с магнета? Да се махне! Да не се губи нито минута! Вехтите ще кацнат само след два часа. Твърде скромно време, за да се чуе последната дума на джазовите богове. Вратата да е отворена! Фифи и сие могат да кацнат всеки момент. Кой говори големи приказки? Кой се прави на умен? Пак ли очилатият кретен? Нагъл! Поне от физиономията си да беше се засрамил. И разбрахме, че четете книги. Да спре! Отегчава и задържа мадамите. Едвам се навиха да дойдат. И без това никога не стигат. Горещо. Къде са чешмите? Има ли пешкири? Отвратителна пот. Как ли изглеждат? Добре, че е тъмно. Да се отвори прозореца! Не може. Долу сигурно има увиснали куки. Много важно! Като че за първи път се измъкват. Пак са дошли излишни хора. До кога ще срещаме несимпатични елементи с плебейски усмивки? Горещо, дявол да го вземе. Трябва да се съблекат голи. Поне до кръста. И това е добре дошло. Ще се демонстрират последните героични постижения на културизма. Кой се усмихва? Кой иска да оспори предимствата на това хитро движение? Закаляване само чрез вдигане на пълни куфари. Върнете ролката! Още един път! И втори! И трети! Омръзна ли на някого? Да си ходи! И приятно слушане на Радио София. Бог е тоя Венс Тейлър. Как са могли да тъпчат пред Литъл и Елвис? Фалшиви божества! Жалко, че записът е нещастен. Прилича на собственика му — тоя пълен документ. До вчера записваше и танкуваше плачевно смешни шлагери. Да, но сега добре демонстрира туиста. Глупости! Смешен подражател на французина от „Златните пясъци“. Елементарник. И си въобразява, че е спечелил обожанието на пиацата. Има ли нещо по-смешно от найвечен маниак? На това отгоре и стипча. Пробута изостанал коняк. А неговите са тъпкани с пари. Не е виновно момчето. Сигурно не му дават. Патица! И се мисли за хитра! Всеки ден му снасят два лева чиста валута. Но къде отиват тогава? Къде?! В търбуха на лакомията. Я го вижте! Каква деликатна линия на тяло! О! Той изобщо е много деликатен!

Породисто теле с трендафори. И все: по-тихо, по-тихо. Ще умре от страх. Да не загреят даскалите. Нали студент ще става! И само там му е мястото. При интеллигентните селяни. На два стола иска да седи. През нас „модерен“, пред сериозните сериозен. Да се хареса на всички. Артист в живота значи. Никакъв артист. Само долнопробен сметкаджия. Излиза, че иска да ни играе. Милият! И все се слага на най-важните мадами. И браво на Грета! Вчера му скроила грозна шапка. Тридесет минути вдигал стойка пред аптеката. А тя в отсрещния апартамент. Броят с Любка петното. И адски смях. Браво! Браво, Грета! Ти пак показва, че си много наш човек. А онези утре да не идва у сладура. Поканихме го вече. Е, е! (Презрително хъкане.) Като че ли сме поканили Джони Холидей. Евалла на сладура. Само е джентълмен! Френски човек! И с какъв апартамент. Мечта! Бомба! Ад! И каква площ! Истинско бойно поле! Никъде не са се разигравали такива бесни циркове. И къде? На петни етаж! Пълна изолация от любопитството на минаващите селяни. Хората отдолу е чужбина. Единната винаги напразно е търсила фактически материал за селското остроумие на тъпи мъдрци от квартален мащаб. А пълните долапи?! А журналите?! И мадами, мадами. Като бюлетини се снасят. Хората знаят къде да ходят на „купон“. Веднага да изчезват от тук. Тъкмо моментът е удобен — домакинът е в кухнята. Но кой ще остане? Сухарите от ъгъла отдавна се изнизаха. Ще остане собственикът. Хем да си пази имота. И накъде? На теферич към пиацата. Все ще се намери някой глупак с апартамент и увиснал с магнет. И някоя шайба ще завъртим. Може и занаятчици да свалим.“

Вие, драги читателю, ще бъдете несправедлив, ако сметнете, че тези казани или не казани, но помислени реплики са художествено заострени. Наопаки. Те са художествено омокотени, за да не опростее напълно литературният характер на тези редове. Уморени от „купоните“, напоследък те се насочват към заведенията, отдадени на разговори, пълни с примитивно философствование.

Мисля си, дали не съдя тези млади хора с еснафската строгост на прежде-

временно остарелия. Не, струва ми се. Моите връстници също носеха своите значителни слабости, увлечения, глупости. Но дори и най-пропадналите между тях имаха поне една благородна страст. Освен това те нямаха толкова големи претенции. Във всяко време е имало лентяи. Все едно дали с грамофони или с магнитофони. Лошото е, че нашите герои са наущмяло явление, което остро полемизира с духа на нашия светъл живот. Лошото е, че зад тяхното отрицание и безразличие не стои някакъв техен — вътрешен — идеал или поне принцип. С основание ще попитате кои са корените, родили този анахронизъм. Те са многобройни и сложни. Тяхното съотношение е различно — строго индивидуално. Затова те са предмет на отделно психологическо изследване. Тук ще се опитам да посоча само най-характерните.

Нашето поколение израсна непосредствено след 9 септември — в едно време на бурен революционен подем. Тогава нямаше място за интелегентско обмисляне и колебание. Това време се нарича всенародно настъпление срещу остатъците от старото, за да възтържествува новото — пролетарската справедливост. Магнитфонните младежи израснаха в друга обстановка, свързана със значителни променки на изминалия път. Уверена в своите вътрешни сили и в доверието на народа, Партията трябваше откровено да разкрие и очисти редниците си дори от изтъкнати ръководни дейци, злоупотребили с доверието и властта ѝ. Това време на строго и мъчително избистряне на нещата не можеше да не окаже влияние върху крехкото подрастващо поколение. Имаше вероятност то да стане малко неустойчиво. Комсомолът поведе борба против възможността за евентуално обезверяване, но за съжаление доста негови ръководители разясняваха партийната политика с компрометирани средства. Не по пътя на развълнуването и аналитично убеждаване, а с гръмогласно илюстриране на решения. До известна степен поведението на магнитофонната младеж е крайна реакция срещу догматичното ръководство на някои комсомолски активисти от култовския период. Разрушили дребнобуржоазния морал, те не отстояваха, а механично натрапваха издигнатите нови идеали и в някой

случай ги компрометираха. В това отношение дори и сега много разчитат на изучаваните хуманитарни и идеологически науки, на изпитите и на поставените оценки. А те често се преподават наивно, без необходимото творческо отношение и откъснато от практиката. В миналото някои активисти и преподаватели с навъсени лица брояха стъпките, думите и усмивките на замесени от „чуждо“ тесто младежи, проявили нископоклонничество пред западния упадък. Без угризение на съвестта те наричаха нископоклонническия интерес към прогресивната западна култура — достойние на цялото човечество. Те искаха да закрепостят младежките интереси в тесните рамки на своя беден и скучен духовен живот. Те наричаха своята ограниченост „бдителност“ в името на идеината чистота. Преуморени от работа, те имаха за всички въпроси наивни и готови отговори, изтъркани от употреба. Четяха доклади, механично преписани от остарели и многократно слушани пропагандни материали. Понякога те не можеха да се владеят и обидно поставяха „на мястото“ честни членове, решили да преценят със собствената си глава прибръзани решения. „спуснати“ отгоре. За такива активисти еснафи самостоятелността беше проява на груб индивидуализъм, чувството за красота — глупава суетност, изисканият маниер — западна предвзетост, остроумието — празнодумство и кокетирване, бликащата жизненост — морално разложение. Те строго контролираха графика на смеха. Не биваше да се разваля „здравата“ атмосфера. Такива активисти загубиха доверието на младежта, защото малко ѝ се доверяваха. Затова на доста събрания хората свикнаха да мълчат и равнодушно да гласуват всичко, което им предложат. Затова често пишеха предварителни изказвания, които скучно повтаряха докладите. Онези пък, които импровизирано вземаха думата, не говореха с оглед на благородните си намерения, а в зависимост от обстановката и от съотношението на силите. Така животът на някои комсомолски дружества стана формален. А формализмът роди и пустотата. Сега вече атмосферата е друга. И все пак наследството е оставило дълбоки дъри. Едва ли ще ги различим изведнъж. Колко често среща-

ме бездушно и некомпетентно отношение към духовното и естетическото възпитание на младежите! И как се задоволяват с отпечатаните нравоучителни брошури и беседи! И колко повърхностно се контролира развитието на естрадните жанрове! Няма достатъчно български танцови мелодии. Много от написаните са сладникави, навъни. Къде са интересните български танци, съзвучни и с изискванията на съвременната младеж, и с динамичния ритъм на нашето неспокойно време? Докога в ресторантите и по концертните подиуми ще срещаме необезпокояван бездарни изпълнители с примитивен вкус? Младите няма къде интересно и с пълно сърце да прекарат свободното си време. Затова те различат предимно на вътрешните си ресурси. Може би с това трябва да си обясним и някои увлечения на магнитофонната младеж. Сега ЦК на ДКМС взема мерки в това отношение.

Някои комсомолски бюра все още издигат за ръководители неприветливи и сиви личности без култура, без възпитание и най-важното с остарели политически разбирания, но затова пък с добри кадрови данни. Впрочем не бързайте да се успокоявате. Обикновено това са данните на техните родители или роднини. Останали почти последни в учението и професията, те раздават правосъдие на редови членове, значително напреднали в своята област. Когато срещем такива ръководители, ние си спомняме за всички случаи, в които нахални хора с бедни възможности потискат обществото с големите си претенции. Тогава недостигът иска да мише за предимство, безличнето за скромност, непохватността за естественост, еднообразието за съсредоточеност, глупавото упорство за последователност и висша принципност. Известно е, че младостта нечужда компромисите с настъпвателната посредственост. И затова личности с такъв манталитет не могат да имат авторитет. Заели ръководни места, те компрометират и авторитета, и благородната политика на съответните организации, учебни заведения и др. Някои институти и комсомолски бюра се намесват в личния живот на младите нахално и от позицията на еснафски принципи. Ректоратът на един висш институт изключи един добър студент

под предлог, че по време на бригадата председателят на стопанството го видял да се целува с момиче. Към този „съществен“ аргумент изкуствено са прибавили и други, по-съществени, но значително преувеличени обвинения. Ако отидете на някои (обикновено скучни) младежки забави, ще видите запъхтени активисти, които слухтят и грубо санкционират по-свободно танцуващите. Не може да възпитаваш младия човек, без да цениш достойнството му. Някои ръководители смятат, че модерният вкус е фатален признак на западно влияние. Кога най-после ще разберем, че разумният афишнет към модата не уязвява, а допълва впечатлението за пълноценността на една духовна същност?!

Стига се и до противоположната лопша крайност. Издигат се ръководители със слаби и податливи характери. Те създават атмосфера на обезверяваща търпимост към непоносими прояви на лентяйство, егонизъм, грубост и др. Има събрания, на които гостуващи отговорни лица самодоволно правят радостни изводи въпреки явните значителни недостатъци. Колективът ги слуша и вътрешно им се усмихва. Но те отиват и по-нагоре. Там отново изброяват фалшиви постижения. Нали иначе ще им потърсят сметка? С една вредна лъжа спестяват неприятности и спечелват похвали. А нашите герои гледат и подхранват скептичното си безразличие.

Раждането на магнитофонната младеж има и педагогически причини. Директори и преподаватели от някои висши и особено от средни учебни заведения слагат рязка преграда между себе си и учащите се. Често ще чуете груби нареждания и обидно поучителни интонации, придружени от пренебрежителни жестове и гримаси. Саможиви, студени и затворени в тесните рамки на своя учебен предмет, те срещат с безразличие интересите и личния живот на своите възпитанци. Преподават по задължение — скучно, елементарно и без да се интересуват от разностраничността и чувствителността на аудиторията. Като че ли говорят в празно пространство. За тях е важно формалното спазване на установения ред. Такива бюрократи могат да убият и най-голямата жажда за знания. До тях стоят и либерални преподаватели. Те оценяват грандоманството

на магнитофонните младежи като стихийна проява на скрити и неоползотворени умствени възможности. В много учебни заведения безнаказано се ширят ниският критерий и понижаваната изискателност. Помислете си само колко хора завършват образование въпреки демонстративното си лентяйство. И аз оправдавам спокойствието на нашите герои. Те на практика се уверяват, че не е трудно да завършат, без да си мръднат пръста. Всичко зависи от хитростта.

Една от значителните причини за появата на безразличната младеж лежи в нейната ежедневна семейна среда. Нейните най-ярки представители са синовете и дъщерите на хора с обнадяващи материални възможности — инженери, адвокати, лекари с частна практика, дейци на изкуството, ръководители на институти и обекти. Може би без да искат, някои от тези родители пренасят повишеното си служебно самочувствие в семейството си. От своя страна техните деца навлизат в живота с бащината си самоувереност. Осигурени от близките си, те нямат навика да мислят за утрешния ден. Те не познават нуждата. Защо да се трудят? Те са уверени, че когато стане нужда, техните бащи имат достатъчно връзки, за да им намерят спокойно пристанище в живота. В тяхната освободена мисъл има място за много излишни неща. Не рядко майките се захващат в сърмни-те природни заложби на рождбите си и по този начин изкуствено повишават самочувствието им. Често и двамата родители работят и нямат възможност да оказват контрол върху децата си с други средства. Понякога единият от родителите презира своя другар и щедро му приписва всички призапаци на примитивизма. Някои високомерни родители хранят взаимно и ярко демонстрирано неуважение. А има бащи и майки, които са великодушни към порочните слабости на децата си, защото са имали бедно и ограбено детство. В тези различни и деликатни семейни случаи родителите нямат авторитет пред децата си. Понякога те решават да упражнят своя контрол, след като техните потомци са оформили характера си. И понеже са закъснели, те не успяват да запазят самообладание и напълно провалят благородните си намерения.

Животът на магнитофонната младеж се яви и като предизвикателство срещу еснафщината на много „нервни“ собственици на къщи и апартаменти, домакини, пенсионери или служачи с пенсионерски души. Те са уверени, че младежите веселби трябва да стават само в нарочните календарни дати — на Нова година, на Първи май и на именните дни през м. януари. Всичко им пречи. Озлобяват се, защото никои не ги търси. А младите имат много приятели. Понякога в магнитофонното общество могат да попаднат много хора със сериозни лични разочарования или с неосъществени красиви стремежи. Трудно е да се каже точно кое ражда отделните представители на безразличната младеж. Видяхме, че тук се събират политически, комсомолски, семейни, лични и някои други обществени предпоставки. Голямо значение имат и природните наклонности на съответния характер. Не на последно място е и лошото влияние на западния начин на живот. В своята книга „Кризис на американския дух“ американският професор Л Гурко открива в американския начин на живот морални празноти, някои от които са присъщи и на нашите герои. Интересно е, че тази категория хора съществува в много страни. Може би правствено неотчужднатата част от подрастващото поколение се отдава жадно на лекия живот, уплашено от вероятността за нова световна война. Може би тя не намира вътрешни сили да повярва във великото дело на мира. Това са най-вече пак вероятни причини. Но има те могат да оправдаят празния живот? Какво е бъдещето на магнитофонните младежи? В един момент те се уморяват и тласкани от житейските закони, се оттеглят от бурните компании, без да изменят психиката си. Може ли благородно да формираш характера си, след като си бил духовно пуст до 22 години? Най-умните се откъсват от тази среда и стават пълноценни хора. Такива случаи са най-малко. Чрез силата на своите услужливи връзки някои от най-хитрите „деликатни“ изместват сериозните кандидат-студенти и постъпват във висшите учебни заведения, за да увеличат „скромното“ число на снобите и слабите специалисти. Останалите стават дребни чиновници, членове на естрадни състави или пък

напълно пропадат. Най-суетните стават барабанисти в барове и ресторанти. Когато наблюдаваме как бият инструмента, имаме чувството, че за тях светът е един голям и тъп барабан. Може ли да им се влияе? Доста трудно. Те не обичат да се оправдават, да доказват и да се замислят. При тях мисълта е безусловен рефлекс. Когато ги критикуваш, недоумяват или презрително се усмихват. В най-добрия случай може да кажат: „Да, но какво от това?“ Те смятат, че нищо не им липсва, че именно така би трябвало да се живее. Намират, че им липсва само онази изкусителна западна среда, която сега са принудени въображаемо да си създават. Знаят, че ги следят много критични очи, и затова съзнателно избягват контактите с непроверени хора. Никога не се разголяват напълно. Винаги следват мъдростта: „Смъкни от себе си всички наметала, остави само последното.“ Не обичат анализите и самоанализите. Би могло да им се влияе със средствата на един умен, безпощаден и заразяващ хумор. Преди всичко би трябвало да се разбие коло салното им самочувствие. Тук всеки

прочувствен опит за даскалско поучаване е фатален. Трябва да им се въздействува достойно и с ярко изразявано превъзходство.

Настоящият портрет на магнитофонната младеж е събирателен, изкристализиран, обобщен. Трудно ще го срещнем в този чист вид. Той трябва да се разбира по-скоро като тенденция в живота на доста млади хора.

За щастие нашето общество възпита хиляди прекрасни и хармонично развити младежи — достойни строители на новия живот. Това са хора, попаднали в благоприятна — комсомолска, домашна и приятелска — среда. За радост те значително преобладават и дават светлия облик на нашата младеж. Но това не бива да ни утешава. Без да бъдат масово явление, магнитофонните момчета и момичета непрекъснато се умножават. Искам да вярвам, че както всяко поколение, и те ще намерят сили да излекуват слабостите си. Искам да вярвам, че рано или късно нашето общество осезателно ще им подскаже прелестта на съзидателния живот.